

NOTATKI - NOTES

Dariusz Konopko

STANOWISKO IGLICY MAŁEJ *NEHALENNIA SPECIOSA* (ODONATA: COENAGRIONIDAE) W TRÓJMIEJSKIM PARKU KRAJOBRAZOWYM

Position of *Nehalennia speciosa* (Odonata: Coenagrionidae) in the Three-City Landscape Park

Trójmiejski Park Krajobrazowy utworzony został w 1979 roku. Położony jest w północno-wschodniej części wysoczyzny morenowej Pojezierza Kaszubskiego. 90% powierzchni parku zajmują lasy o charakterze subatlantyckim, głównie bukowe i mieszcane z bukiem (Herbich, Herbichowa, 2000). Znacznie mniejszy udział mają w parku łąki i łęgi oraz zbiorowiska nieleśne przywiązane do siedlisk mokrych i wilgotnych, takich jak wilgotne łąki kośnie i torfowiska, co w połączeniu z charakterystyczną rzeźbą terenu uformowaną przez procesy związane z ostatnim zlodowaczeniem, decyduje o jego niepowtarzalnym krajobrazie.

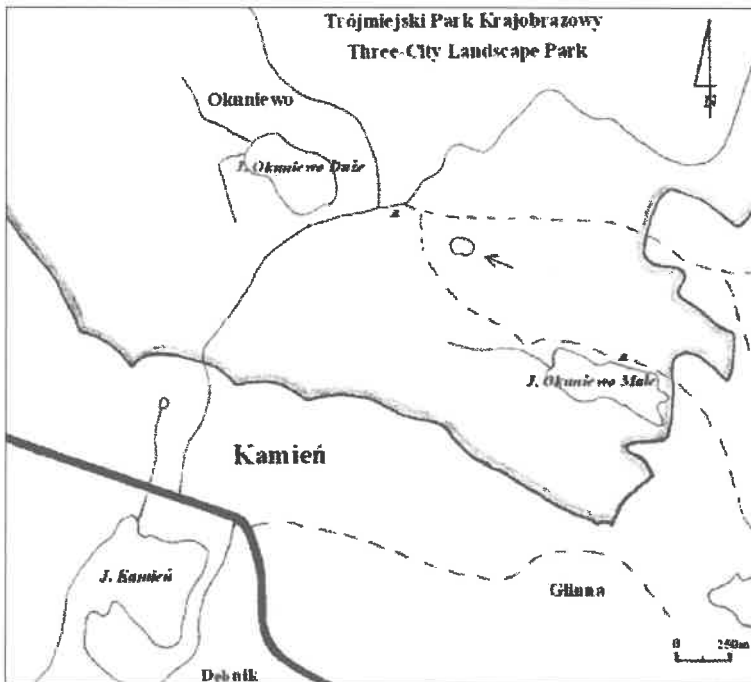
Bogata młodoglacjalna mozaika podłoża mineralnego, niejednolite układy warstw wodonośnych i nieprzepuszczalnych oraz związana z tym złożoność stosunków wodnych wpływają na dużą różnorodność warunków siedliskowych i mikroklimatycznych na obszarze parku (Garbalewski i in., 1995).

Na jego terenie znajduje się 13 naturalnych zbiorników wodnych, każdy o powierzchni ponad 1 ha. Zajmują one łącznie powierzchnię 1,2 km², co odpowiada wartości 0,6% średniej jeziorności obszaru parku. Wartość ta jest ponad pięciokrotnie niższa od przeciętnej dla Pojezierza Kaszubskiego i niemal o połowę mniejsza od średniej jeziorności dla obszaru Polski (Lange, Maślanka, Nowiński, 2001). Wynika to z peryferyjnego usytuowania parku w obrębie regionu jak i bezpośredniego sąsiedztwa strefy krawędziowej wysoczyzny morenowej.

Zbiorniki wodne położone są przeważnie w północno-zachodniej części parku. Oprócz jezior w licznych zagłębieniach terenu, występuje także szereg torfowisk powstałych w wyniku zarastania niektórych mniejszych niecek jeziornych tuż po ustąpieniu lodowca. Na jednym z nich, w pierwszej połowie lipca 2006 roku, stwierdziłem występowanie iglicy małej *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840), bardzo rzadkiej i ściśle chronionej ważki, wykazywanej w Polsce, najczęściej z północnych części kraju, rzadziej z części wschodniej, z Wielkopolski i z Górnego Śląska (Bernard 1998, Bernard, Wildemuth 2004, Buczyński 2001, Łabędzki 2001). Iglica należy do gatunku ściśle związanej z roślinnością turzycową, występującą na obrzeżach niewielkich

zbiorników dystroficznych oraz torfowisk sfagnowych (Bernard 1998, Bernard, Wil-demuth 2004, Buczyński 2001), głównie z dużym udziałem turzycy bagiennej *Carex limosa* oraz roślinności zanurzonej, złożonej z mchów torfowców *Sphagnum sp.* i in-nych, np. *Utricularia sp.*

Wyżej wymienione torfowisko, wraz z jeziorkiem dystroficznym, położone jest w niewielkiej śródleśnej dolinie, w odległości około 1 km na północny-wschód od miejscowości Kamień w gminie Szemud, (ryc.1). Torfowisko otaczają wzgórza moreno-we, porośnięte od strony północnej i północno-wschodniej kwaśną buczyną niżową – *Luzulo pilosae-Fagetum* Mat. 1973, od północnego-zachodu i zachodu kilkudziesię-cioletnią brzezina, a od południa i południowego-wschodu kilkudziesięcioletnimi, acydofilnymi drzewostanami iglastymi – *Vaccinio-Piceetea* Br.-Bl. 1939.

Ryc.1. Lokalizacja nowego stanowiska *Nehalennia speciosa*

Fig.1. Location of new station of *Nehalennia speciosa*

Zbiornik o powierzchni zaledwie kilku arów, otacza pło torfowcowe z przybrzeżnym pasem wąskolistnych turzyc, w których przebywają iglice. W miejscach najbardziej uwodnionych, zbiorowiska roślinne przypominają fizjonomią i częściowo składem gatunkowym mszar dywanowy (dolinkowy) z klasy *Scheuchzero-Caricetea nigrae* (Nordh. 1937) R. Tx. 1937, a w miejscach mniej uwodnionych - mszar kępkowy (klasa *Oxycocco-Sphagnetetea* Br.-Bl. et R. Tx. 1943). Strefa litoralu nie występuje. Jedynymi roślinami zanurzonymi w wodzie, oprócz torfowców i wąskolistnych turzyc są: pływacz zwyczajny *Utricularia vulgaris* i bobrek trójlistkowy *Menyanthes trifoliata* oraz niewielkie ilości salwini pływającej *Salvinia natans*, swobodnie unoszącej się na wodzie pomiędzy łodygami pływacza.

Torfowisko otaczające jezioro, na znacznej powierzchni porośnięte jest drzewami, głównie sosną zwyczajną (niewielka postać boru bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum* Kleist 1929), młodym samosiewem świerka pospolitego, a od strony północno-wschodniej brzezina bagienna (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis* Libbert 1933).

Na terenie torfowiska nie prowadzono szczegółowych badań faunistycznych. W maju 2007 roku potwierdziłem występowanie iglicy małej na stanowisku, obserwując liczne samce, kilkanaście samiczek i kilka tandemów. Oprócz niej na torfowisku stwierdzono występowanie 17 innych gatunków ważek, w tym trzy ściśle chronione: żagnicę torfowcową *Aeshna subarctica*, zalotkę białoczelną *Leucorrhinia albifrons* i zalotkę większą *Leucorrhinia pectoralis*.

W przyszłości teren torfowiska, podobnie jak szereg innych, rozproszonych, śródleśnych nieleśnych i zalesionych torfowisk oraz jeziorok dystroficznych, znajdujących się w północno-zachodniej części parku planuje się objąć ochroną rezerwatową pod jedną wspólną nazwą „Bieszkowickie Moczary”.

LITERATURA

- BERNARD R. 1992. Nowe stanowiska niektórych rzadkich gatunków ważek (*Odonata*) w Polsce. *Wiad. Ent.* 11: 59.
- BERNARD R. 1998 a. Stan wiedzy o rozmieszczeniu i ekologii *Nehalennia speciosa* (CHARPENTIER, 1840) (*Odonata: Coenagrionidae*) w Polsce. *Roczn. Nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra”* 2: 67-94
- BERNARD R., BUCZYŃSKI P., ŁABĘDZKI A., TOŃCZYK G. 2002 a. *Odonata* Wązki. [W:] Czerwona lista zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce, Z. GŁOWACIŃSKI (red.). Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 125-127.
- BUCZYŃSKI P. 1994. Nowe stanowiska rzadkich gatunków ważek (*Odonata*) ze wschodniej Polski. *Wiad. Ent.* 13: 129-130.
- BUCZYŃSKI P., ZAWAL A., 2004. O występowaniu chronionych gatunków ważek *Odonata* w północno-zachodniej Polsce. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 60: 53-66

- CIECHANOWSKI M., GARBALEWSKI A., KOWALCZYK J., K., OŻAROWSKI D. 2001. Walerizacja faunistyczna wybranych dolin Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. *Przegl. Przyr.* XII, 1-2: 69-91.
- GARBALEWSKI A. 1995. Trójmiejski Park Krajobrazowy. Maszynopis, Zarząd Parków Krajobrazowych, Gdańsk.
- HERBACH J., HERBICHOWA M. 2000. Plan ochrony Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego. 3. Operat ochrony szaty roślinnej. (mscr.). ProEko, Biuro Projektów i Wdrożeń Proekologicznych, Gdańsk-Gdynia.
- KOWALCZYK J. K., ZIELIŃSKI S. 1998. Lasy Trójmiejskiego Parku Krajobrazowego ostoją interesującej entomofauny. *Chrońmy Przyr. Ojcz.* 54, 5: 94-97.
- LANGE W., MAŚLANKA W., NOWIŃSKI K. 2001. Przyrodnicze aspekty ochrony jezior. 2. Materiały do monografii przyrodniczej regionu gdańskiego. Tom 6. M. PRZEWOŹNIAK (red.) Wojewódzka Komisja Ochrony Przyrody w Gdańsku, Wojewódzki Konserwator Przyrody w Gdańsku: 69-78.
- MIELEWCZYK S. 1990. *Odonata* – Wążki. [W:] *Wykaz zwierząt Polski. Tom I, Część XXXII/1-20*, J. RAZOWSKI (red.). Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków: 39-42.
- PIOTRKOWSKA H., KADULSKI S. 1985. *Pojezierze Kaszubskie*. Wiedza Powszechna, Warszawa.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną. *Dz.* Nr 220, poz. 2237
- WENDZONKA J. 2003. Wążki (*Odonata*) kaszubskich jezior lobeliowych. *Parki nar. Rez. Przyr.* 23: 395-410.

Summary

The Tri-City Landscape Park was established in 1979. It is located in the northeastern part of the moraine highland of the Cashubian Lake District. In this territory there are 13 natural water bodies which are of bigger area than 1 ha. The lake troughs and the lakes are usually situated in its northwestern part. In the numerous hollows you can find peat-land and dozens of little dystrophic bodies. One of them may feature a rare species of dragonfly, *Nehalennia speciosa* (Charpentier, 1840), threatened with extinction and included in the list of endangered species.